[א]פטומי מילי בעלמא הוא אמר ליה רב אשי לאמימר טעמא מאי °[ב]כיון דלוקח בעי לאתנויי והכא מוכר קא מתני אמרת פטומי מילי בעלמא הוא אלא מתניתא דקתני לכשיהיו לך מעות אחזיר לך מותר דמוכר הוא דבעי לאתנויי מוכר לא אתני ולוקח קא מתני ואמרינן מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא ואמר רבא סיפא דאמר ליה מדעתיה טעמא דא"ל מדעתיה הא לא א"ל מדעתיה לא אמרינן פטומי מילי בעלמא הוא א"ל [ג]נעשה כמאן דא"ל מדעתיה אתמר: ההוא שכיב מרע דכתב לה גיטא לדביתהו אנגיד ואתנח אמרה ליה אמאי קא מתנחת אי קיימת דידך אנא אמר רב זביד [ד]פטומי מילי בעלמא הוא א"ל רב אחא מדפתי לרבינא ואי לאו פטומי מילי מאי בדידה קיימא למישדי תנאה בגיטא בדידיה קיימא למשדי תנאה מהו דתימא הוא גופיה אדעתא דידה קא גמיר ויהיב גיטא קא משמע לן: הלוהו על שדהו: אמר רב הונא בשעת מתן מעות קנה הכל לאחר מתן מעות לא קנה אלא כנגד מעותיו ורב נחמן אמר אפילו לאחר מתן מעות קנה הכל עבד רב נחמן עובדא גבי ריש גלותא כשמעתיה קרעיה רב יהודה לשטריה אמר ליה ריש גלותא רב יהודה קרע לשטרך אמר ליה דרדקא קרעיה גברא רבה קרעיה חזא ביה טעמא וקרעיה איכא דאמרי אמר ליה דרדקא קרעיה דכולי עלמא לגבי דידי בדינא דרדקי נינהו [ה]הדר אמר רב נחמן אפילו בשעת מתן מעות לא קנה ולא כלום איתיביה רבא לרב נחמן אם אי אתה נותן לי מכאן ועד שלש שנים הרי היא שלי הרי היא שלו אמר ליה אני אומר אסמכתא קניא ומניומי אמר °[ו]אסמכתא לא קניא ולמניומי קשיא מתני' איבעית אימא מתני' רבי יוסי היא דאמר [ז]אסמכתא קניא

איבעית

פטומי מילי. אין אלו אלא דברי תנחומין בעלמא לפטס את לבו: **הא לא אמר ליה מדעתיה אסור.** אלמא על כרחיה מקיים תנאה לפיכך אינו מכר והוה ליה כרבית ולא אמרי' פטומי מילי נינהו הואיל ולא אתני מוכר: **א"ל.** הא דרבא נעשה כאומר מדעתיה אתמר. הכי אמר רבא לעיל) מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר רבא סיפא כיון דבעי מוכר אתנויי ולא אתני והלוקח קאמר ליה מנפשיה נעשה כאומר ליה מדעתיה אחזירנה אם ארצה ואע"ג דלא פריש מדעתיה כמאן דפירש דמי ואין עליו לכופו הלכך א"נ אהדרינהו השתא הוא דהדר זבין להו: **דכתב לה גיטא לדביתהו.** שלא תזקק ליבום ולא כתב לה על תנאי אם מתי: **פטומי מילי.** אין אמירה זו קבלת תנאי אלא לנחמו ואם תרצה תנשא לאחר: **ואי לאו פטומי מילי מאי.** ואף אם אמרה באמת וקבלת שבועה גמורה מאי: **בדידה קיימא כו'.** בתמיה. הגט אינו אלא מדעת האיש וצריך למוסרו לה על התנאי ואם לא התנה בשעת נתינה תנאי שלה אינו כלום ואפי' אמרה קודם לכן ולא דמי לממון דמשעבד נפשיה בדיבוריה: **בשעת מתן מעות.** התנה על מנת כן קונה הכל ואם לאחר מתן מעות התנה אין בדבריו כלום: **דרדקא קרעיה.** בתמיה. וכי לא אדם גדול הוא לא קרעו בלא טעם: **אני אומר אסמכתא קניא.** הייתי רגיל לומר קנה הכל דאסמכתא קניא אבל מניומי חלוק עלי והחזירני מדברי. והא אסמכתא היא הבטחה בעלמא לסמוך על דבריו שאם לא ימלא דבריו יתן לו שוה מאתים במנה: **רבי יוסי.** בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסח.) מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו כו':

ואיבעית

פטומי [א] **מילי בעלמא הוא.** דוקא הכא שסבר עמדו על סוף לקנות שלא באחריות והיה מצטער הלוקח שלא היה מתרצה המוכר למוכרה באחריות והוא לא היה רוצה להניח מלקנותה בשביל כך ולהכי הוי פטומי מילי בעלמא אבל אם בתחילת הדברים פתח המוכר קני לך שדי דאי טרפי לה מינך כו' לא הוי פטומי מילי אלא תנאי גמור כי בודאי לא נתכוון ללוקחו אלא באחריות כמו שפתח לו המוכר ונפקא מיניה למ"ד [אחריות] לאו טעות סופר הוא או לשאר תנאים וכן בסמוך איירי שנתרצה וגמר בדעתו ובפיו לגרש בלא תנאי והיא באתה לנחמו בדבריה: **קמ"ל.** פירוש דכי נמי אדעתה דידה מקנה לה אינו חוזר דגם היא לא אמרה אלא פטומי מילי משמע הכא דש"מ המגרש אשה סתם אם עמד אינו חוזר בגט וכן משמע כמי שאמרו (גיטין דף עה: ושם) שהולך שמואל לתקן בגיטא דשכיב מרע אם מתי יהא גט ואם לאו לא יהא גט ומכאן מקשה ר"ת על פ"ה ור"ת דפי' הא דאמר רב הונא כמי שאמרו (שם דף עב: ושם) גיטו הרי הוא כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר ופי' דאסתם ש"מ קאי דכשנתן גט סתם אם עמד חוזר כמו במתנה ומיהו י"ל סוגיא דהכא ושמואל פליגי אדרב הונא דה"נ פליגי עליה התם רבה ורבא ושוב מקשה ר"ת שם על פירושו ומפרש דרב הונא אמתניתין דהתם קאי אמהיום אם מתי מחולי זה כו' אבל כשנותן סתם מודה רב הונא דאינו יכול לחזור ושם (ד"ה אמר) מפורש: **לאחר מתן מעות לא קנה אלא כנגד מעותיו.** וא"ת יקשה כדפריך בסמוך מי קא"ל קני לגובייינא והלא אמר ליה קני הכל לסוף ג' והכל אינו קונה ולכך אף כנגד מעותיו לא יקנה ואע"ג דלעיל בפרק הזהב (דף מח: ושם) אמרינן גבי ערבון שקונה כנגד ערבונו אע"פ שהתנה עמו כפליים התם לפי שנותן ערבון לקנות כנגדו עד שיביא שאר מעות ויקנה הכל אלא שמתנה שאם יחזור בו מוכר שיקנה כפליים וי"ל דהכא ה"פ לאחר מתן מעות לא קנה אלא אם התנה עמו קני לגובייינא קני כנגד מעותיו וא"ת כי התנה נמי לגובייינא לא ליקני דאסמכתא הוא כדפירש לקמן וי"ל דהכא רב הונא קאמר לה דאמר בשעת מתן מעות קנה הכל אע"ג דבשאר אסמכתא לא קני והטעם מפרש בסמוך וה"נ שלא בשעת מתן מעות קני לכל הפחות כנגד מעותיו:

ומניומי אמר אסמכתא לא קניא. כלומר החזירני מדברי כדפי' בקונ' וא"ת בלא מניומי נמי קבלה רב נחמן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסח. ושם) מרבה בר אבוה אמר רב אין הלכה כר' יוסי ומיהו יש ספרים דגרסי הלכה כר' יוסי ואי אפשר לגרוס כן כדמוכח בפרק [ה]ארבעה נדרים (נדרים דף כז.) גבי ההוא (א) דאתפיס זכוותיה בב"ד ואמר אי לא אתינא עד תלתין יומין ליבטלו זכוותי ולא אתא אמר רב הונא בטילין זכוותיה ופריך והא אסמכתא היא ומשני שאני הכא דאתפיס ופריך כל היכא דאתפיס לאו אסמכתא היא והתנן מי שפרע מקצת חובו והשליש שטרו כו' ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב אין הלכה כר' יוסי ועוד ק' דמאי פריך התם אדרב הונא מדרב נחמן והא רב הונא פליג עליה הכא ואמר בשעת מתן מעות קונה הכל ואית ליה דאסמכתא קנייא (ב) ומיהו לרב הונא יש ליתן טעם דבשעת מתן מעות לא חשיב לה אסמכתא דהתם בנדרים ודאי הוי אסמכתא דאין חפץ שיתקיים הקנס והגוזמא אלא מתנה כך להסמיך חבירו על דבריו אבל הכא על דעת כן מלוהו מעותיו שתהא השדה משועבדת בידו אם לא יתן לו עד שלש שנים אבל לרב נחמן דאמר דאף לאחר מתן מעות קונה הכל לא יתכן טעם זה ומפרש ר"י טעם שוה לשניהם דהכא קני טפי מבעלמא שבתחילת המשכנתא הוי קנת כעין מקח וממכר שמקנה לו כל הקרקע להשתעבד לו בתורת משכון וגם עשה לו טובה בהלואה הלכך כשמתרצה לו שיהא שלו אם לא יתן לו עד ג' שנים יש בדעתו לקיים ולא להסמיכו על דבריו אמר כן אלא גומר בדעתו להקנות לו ולרב הונא כדאית ליה ולרב נחמן מקמי דהדר ביה כדאית ליה ומשום דעדיפא הך אסמכתא משאר אסמכתא אתי שפיר [ו](נמי) למניומי ולרב נחמן בתר דאהדריה מניומי דמהני הכא מעכשיו בלא ב"ד חשוב ובפ"ג דנדרים (דף כז:) אמרי' והלכתא אסמכתא קניא והוא דקנו מיניה בב"ד חשוב וקנס קנו מיניה היינו קנין סודר וקנין סודר אינו אלא מעכשיו דלא מהני לקנות בו אחר זמן כיון דבההיא שעתא כבר הדר סודר למרי' כדאמר בפרק השותפין בנדרים (דף מח:) [ב] אלמא בשאר אסמכתות אפי' מעכשיו לא קני אלא דוקא בב"ד חשוב ומיהו קנס שעושין בשעת שידוכין מהני אפילו לא קנו בב"ד חשוב כיון שנוהגין בו כל העולם מידי דהוי אסיטומתא דלקמן (דף עד.) דקניא ועוד דבדין הוא להתחייב כל החוזר בו כיון שמבייש את חבירו וכן אם קבל עליו המלמד בשעה שהשכירוהו קנס אם יחזור בו ולא נמצא מלמד אחר מזומן אין זה אסמכתא דלא חשיב גזום כיון שמפסידו והוי כמו (לקמן דף קד.) אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא דלאו אסמכתא היא וא"ת בפרק ארבעה נדרים דפריך מרב נחמן אדרב הונא טפי ה"ל למיפרך דרב הונא אדרב הונא אית ליה הכא דאסמכתא לא קני אע"פ דתפיס המלוה והוי כמו אתפיס דהתם דקאמר לאחר מתן מעות לא קנה וי"ל דהתפיסה דהכא דהוי במקרקעי לא חשיב כאתפיס דהתם דהוי במטלטלי [ג] ור"ת תירץ אקושיא דלעיל דלא קשיא דרב הונא דאמר הכא בשעת מתן מעות קנה אדרב הונא דנדרים דהכא קני משום דתפיס מלוה גופיה ולעיל בפרק הזהב (דף מח:) דלא קני מוכר הערבון אע"ג דתפיס ליה היינו משום דלא קני לוקח כפליים דאיהו לא תפיס:

אי

מסורת הש"ס

א) [עי' תוס' גיטין עה. סד"ה לאפוקי], ב) [לקמן עג: קד: קט. קח: ב"ב קסח. קעג: סנהדרין כד:], ג) [לעיל מח: וש"נ], ד) [דף סה:], ה) נ"ל בפ' ג' דנדרים, ו) רש"ל מ"ז,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ומניומי וכו' גבי ההוא גברא דאתפיס: (ב) באד"ה ומיהו לרב הונא. נ"ב כלומר אבל בלא ר"נ לא קשיא דרב הונא אדרב הונא דבסוגיא דנדרים משמע דתופס בפשיטות אליבא דרב הונא דאסמכתא לא קניא וכאן ס"ל דקניא בשעת מתן מעות די"ש ליתן טעם דבשעת מתן מעות על דעת כן הלוהו כו' אבל לר"נ ליכא לתרוצי שהולך מניומי להחזירו. אע"פ שהיה יודע מילתיה דר' אבהו משום דכאן קנה יותר כיון שעל דעת כן הלוהו עד שהחזירו מניומי סברי ר"נ ס"ל דאף לאחר מתן מעות קונה הכל אע"פ דליכא למימר שע"ד כן הלוהו:

גליון הש"ס

גמ' כיון דלוקח בעי לאתנויי. עיין כתובות דף פג ע"א תוס' ד"ה כדרב כהנא:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה פטומי כו'. נ"ב עי' הג"א ומש"ס: [ב] שם ד"ה ומניומי. אלמא בשאר כו'. נ"ב ורמב"ם כתב דכל מעכשיו קנה: [ג] שם ור"ת תירץ כו'. נ"ב וכ"ד הרמב"ם וכתב דבערבון באמת קנה המוכר ועי' רש"י שם ד"ה דיו כו' שכתב כדברי תוס' דלא קנה וכ"ד ש"פ:

עין משפט
נר מצוה

נה א ב ג מיי' פי"א מהל' מכירה הל"ג וכל"מ שם טוש"ע י"ד סי' קעד סעי' א וש"ע בטוש"ע ח"מ סי' רז סעי' א וסעי' ז ועי"ש:

נו ד מיי' פ"ו מהל' מלוה הל' ד ועיין בהשגות ובמגיד משנה סמג לאוין קצג טוש"ע י"ד סי' קסד סעי' ד וטוש"ע ח"מ סי' רח סעי' ט:

נז ה מיי' שם ופי"א מהל' מכירה הל' ג ועי' בכ"מ סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רח סעי' ט:

מוסף רש"י

אסמכתא. הבטחת גוזמא שאדם מבטיח את חבירו לסמוך עליו שאם לא יקיים תנאו יתן כך וכך (לעיל מח:) היינו דבר דלאו נותן לו מדעתו אלא סומך על דבר שאינו, דסבור שהוא יכול לנצח ופעמים שמנצחין אותו (סנהדרין כד:) המבטיח לחבירו דבר על מנת שיעשה דבר לעתיד וסומך בלבו בשעת התנאי שיוכל לקיים הדבר כשיגיע זמן וכשיגיע הזמן יאנס ולא יוכל לקיים (רשב"ם ב"ב קסח.). לא קניא. ואינו נתפס בתנאו ולא יפסיד כך (שם).